ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების კლასიფიკაცია

დავით მაკარიძე

შესავალი

ნაშრომი ეხება ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების კლასიფიკაციას. როგორც ქართულ, ისე საზღვარგარეთის ქვეყნების კანონმდებლობებში მოცემულია მხოლოლ აღმჭურველი აქტების ცნების ლეგალური დეფინიცია.ამ კუთხით მნიშვნელოვანია ის, რომ სრულყოფილად იქნეს წარმოჩენილი მათი ის სახესხვაობები, რომლებიც მოცემულია სხვადასხვა ქვეყნის სამართლებრივ სივრცეში. ნაშრომში მიმოხილულია თუ რა სახის აქტები არსებობენ აღმჭურველი შინაარსის მქონე აქტების გარდა. ამასთანავე, დიდი ყურადღება ეთმობა აღმჭურველი ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის სამართლებრივი ბუნების შესწავლას და მისი მნიშვნელობის წარმოჩენას, ვინაიდან ამ შინაარსის აქტები ადგენენ ისეთ სამართლებრივ შედეგებს, რომლებიც მნიშვნელოვან გავლენას ახდენენ ადმინისტრაციული ორგანოებისა და სასამართლოების საქმიანობაზე, ყოველივე ეს კი განაპირობებს ამ საკითხის აქტუალურობას.

საკითხის განხილვისას მნიშვნელოვანია წარმოჩინდეს ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების კლასიფიკაცია მათი შინაარსის მიხედვით.ადმინისტრაციული აქტების სხვადასხვა კატეგორიებად დალაგება არ არის მხოლოდ თეორიული მეთოდი, არამედ მას აგრეთვე გააჩნია უშუალო პრაქტიკული მნიშვნელობა. მოწესრიგებასთან დაკავშირებით ადრესატმა უნდა გადაწყვიტოს, იღებს ამ პირობებს, თუ სურს მის წინააღმდეგ სამართლებრივ დაცვას მიმართოს. თუ რეგულირება ადრესატისთვის ხელსაყრელია, ის შეიცავს ჩვეულებრივ შემთხვევაში სამართლებრივი დაცვის შესაძლებლობის ნაკლოვანებას — „საჩივარს“. ადმინისტრაციული აქტების კლასიფიკაცია, საყოველ-

თაოდაა აღიარებული.[1] ადმინისტრაციული აქტების სახეობები სხვადასხვა თვალსაზრისით განსხვავდებიან.[2]

1. ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების კლასიფიკაცია მათი მოწესრიგების შინაარსის მიხედვით

ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტით განხორციელებული მოწესრიგების შინაარსის მიხედვით შესაძლებელია შემდეგი სახის ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების გამოყოფა:

მბრძანებლური (იმპერატიული) ხასიათის ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი, რომელიც ადგენს გარკვეული ქცევის წესს და ავალდებულებს მის ადრესატს, იმოქმედოს ამ იმპერატიული ნორმის მოთხოვნების შესაბამისად.[3] მბრძანებლური ხასიათის ადმინისტრაციული აქტი (განკარგულება), ეს არის აქტის სახეობა, რომელიც ავალდებულებს მხარეს, აღსასრულებელი ბრძანების ან აკრძალვითი განსაზღვრული ქმედების განხორციელებას. მაგალითად, პოლიციის განკარგულება.[4]

უფლების ან სამართლებრივი ურთიერთობის არსებობა-არარსებობის დამდგენი ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი ადგენს პირის უფლებებს ან პირის, ან საგნის სამართლებრივად მნიშვნელოვან თვისებებს.[5] ამ შინაარსის ადმინისტრაციული აქტი ადგენს მოთხოვნას ან სამართლებრივად მნიშვნელოვან მახასიათებელს, პიროვნებების ან საგნების თვისებებს. მაგალითად, საარჩევნო უფლების, შეზღუდული შესა-

---

[1] Peine F. J., Allgemeines Verwaltungsrecht 7. neu bearbeitete Auflage, schwerpunkte C.F. Muller, Heidelberg, 2004, 101.

[2] Battis U., Allgemeines Verwaltungsrecht, 3. neu bearbeitete Auflage, C.F. Muller, Heidelberg 2002, 129.

[3] ადეიშვილი ზ., ვარდიაშვილი ქ., იზორია ლ., კალანდაძე ნ., კოპალეიშვილი მ., სხირტლაძე ნ., ტურავა პ., ქიტოშვილი დ., ზოგადი ადმინისტრაციული სამართლის სახელმძღვანელო, თბილისი, 2005, 126.

[4] Battis U., Allgemeines Verwaltungsrecht, 3., neu bearbeitete Auflage, C.F. Muller, Heidelberg 2002, 129.

[5] ადეიშვილი ზ., ვარდიაშვილი ქ., იზორია ლ., კალანდაძე ნ., კოპალეიშვილი მ., სხირტლაძე ნ., ტურავა პ., ქიტოშვილი დ., ზოგადი ადმინისტრაციული სამართლის სახელმძღვანელო, თბილისი, 2005, 126.

ძლებლობის სტატუსის დადგენა. მისი ერთ-ერთი განსაკუთრებული ფორმაა დავის გადამწყვეტი ადმინისტრაციული აქტი, რომლის გამოცემის დროსაც დაწესებულება პროცედურულად მინიმუმ ორ მონაწილეს შორის დავას თანაბარი სამართლებრივი მიდგომით გადაწყვეტს.[6]

კონკრეტული სამართლებრივი ურთიერთობის დამდგენი ხასიათის ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი აწესებს, ცვლის ან წყვეტს კონკრეტულ სამართლებრივ ურთიერთობას. მაგალითად, მშენებლობის ნებართვა, პენსიის დანიშვნა, ფულადი დახმარებების დანიშვნა, მათი ოდენობის შემცირება ან შეწყვეტა და ა.შ.

აღიარებითი ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი, მართალია, არ ახდენს კონკრეტული სამართლებრივი ურთიერთობის წარმოშობას, შეცვლას ან შეწყვეტას, არამედ დაადგენს არსებული უფლების ან სამართლებრივი ურთიერთობის არსებობას ან არარსებობას, მაგრამ რამდენადაც ეს თავის მხრივ იწვევს გარკვეულ სამართლებრივ შედეგებს, ამდენად ის აკმაყოფილებს ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის ცნებისთვის კანონით განსაზღვრულ მოთხოვნებს.[7]

საქმიანობის უფლების მინიჭების ადმინისტრაციული აქტი მიმართულია სამართლებრივი ქცევის დასაბუთების ან ცვლილებისკენ. მაგალითად, საწარმოსთვის მიცემული ნებართვა ნაგვის ნარჩენების მოწყობილობისთვის.

ცალკე აღნიშვნის ღირსია საქმიანობის უფლების მინიჭების ადმინისტრაციული აქტების ყველაზე ხშირი ფორმა — ნებართვები, რომელთა გამოცემა დასაბუთებული განცხადების საფუძველზე გაიცემა და განსაზღვრულ ქცევას მოითხოვს. განასხვავებენ საქმიანობის უფლების მიმნიჭებელი ადმინისტრაციული აქტების ორ სახეს: პრევენციული აკრძალვა ნებართვის გაცემის პირობით და რეპრესიული აკრძალვა აკრძალვის მოხსნის ნებართვით.

---

[6] Battis U., Allgemeines Verwaltungsrecht, 3., neu bearbeitete Auflage, C.F. Muller, Heidelberg 2002, 129.

[7] ადეიშვილი ზ., ვარდიაშვილი ქ., იზორია ლ., კალანდაძე ნ., კოპალეიშვილი მ., სხირტლაძე ნ., ტურავა პ., ქიტოშვილი დ., ზოგადი ადმინისტრაციული სამართლის სახელმძღვანელო, თბილისი, 2005, 126.

პირველმა სახეობამ რაიმე კონკრეტული ქცევა კი არ უნდა შეწყვიტოს ან აკრძალოს, (მაგალითად, მშენებლობა), არამედ მაკონტროლებელ ორგანოს უნდა მისცეს მხოლოდ პრევენციული შემოწმების საშუალება იმის შესამოწმებლად, მისი ქმედება არღვევს თუ არა მატერიალურ-სამართლებრივ მოწესრიგებას. მაგალითად, კონკრეტული სახლი კონკრეტულ ადგილზე შეესაბამება თუ არა სამშენებლო რეგულაციებს, ნებართვის პირობებს.[8] სამშენებლო სამუშაოების წარმოება საჭიროებს შესაბამისი ადმინისტრაციული ორგანოს თანხმობას. სამშენებლო საქმიანობის პრევენციული აკრძალვის მიზანია არა კონკრეტული მოქმედების — მშენებლობის აკრძალვა, არამედ ის, რომ ადმინისტრაციულ ორგანოს აძლევს პრევენციული შემოწმების საშუალებას: ხომ არ ეწინააღმდეგება განზრახული მოქმედება მატერიალურ-სამართლებრივი ნორმების მოთხოვნებს. მაგალითად, განზრახული მშენებლობა კონკრეტულ მიწის ნაკვეთზე ხომ არ ეწინააღმდეგება ქალაქმშენებლობის გეგმებს ან მეზობლის ინტერესებს და სხვა სამშენებლო სამართლებრივი ნორმებით გათვალისწინებულ მოთხოვნებს.[9]

რეპრესიული აკრძალვის მიზანია კონკრეტული მოქმედების (საქმიანობის) აკრძალვა და მხოლოდ კონკრეტულ შემთხვევებში, საქმის გარემოებათა შესწავლის შემდეგ შეიძლება მასზე განსაკუთრებული ნებართვის გაცემა. ასეთ რეპრესიულ აკრძალვასთან გვაქვს საქმე, როდესაც აკრძალულია ცეცხლსასროლი იარაღით ვაჭრობა, ან, თუნდაც კერძო სახლების ქალაქმშენებლობის გეგმაში გათვალისწინებული სტანდარტების გადამეტებით მშენებლობა. მაგალითად, როდესაც კონკრეტულ რეგიონში დასაშვებია არაუმეტეს ორსართულიანი სახლების მშენებლობა, შესაძლებელია გამონაკლისის სახით გაიცეს ნებართვა უფრო მაღალი ზომის სახლის მშენებლობაზე.[10] რეპრესიული აკრძალვისას აკრძალვის მოხსნის ნებართვით გაცემული ნებართვის შემთხვევაში, ნებართვის მიმღებმა თავიდან უნდა აი-

---

[8] Battis U., Allgemeines Verwaltungsrecht, 3., neu bearbeitete Auflage, C.F. Muller, Heidelberg 2002, 130.

[9] ადეიშვილი ზ., ვარდიაშვილი ქ., იზორია ლ., კალანდაძე ნ., კოპალეიშვილი მ., სხირტლაძე ნ., ტურავა პ., ქიტოშვილი დ., ზოგადი ადმინისტრაციული სამართლის სახელმძღვანელო, თბილისი, 2005, 127.

[10] იქვე.

ცილოს განსაზღვრული ქცევა ჩვეულებრივი სიტუაციისათვის. მხოლოდ განსაკუთრებულ შემთხვევებშია შესაძლებელი გამონაკლისი ნებართვის მიცემა. მაგალითად, აკრძალულია რაღაც სიმაღლეზე მშენებლობა, მაგრამ ერთეულ შემთხვევაში განსაკუთრებული მიზეზით უშვებს მშენებლობის სამეთვალყურეო საბჭო მშენებლობას.[11]

ადმინისტრაციული აქტების სხვადასხვა სახეების გამოყოფისათვის აუცილებელია დამატებითი კრიტერიუმების გამოყენება. ყველაზე ცალსახა კრიტერიუმს წარმოადგენს ადმინისტრაციული აქტის მოქმედება, რომლის მიხედვითაც გამოყოფენ აღმჭურველ და ამკრძალავ ადმინისტრაციულ აქტებს.[12] თუმცა, გარდა ამ სახეებისა, ასევე არსებობს თუმცა ამ სახეების გარდა არსებობს კიდევ სხვა სახეობები, რომლებიც ქვემოთ იქნება განხილული.

2. აღმჭურველი და ამკრძალავი (მავალდებულებელი) ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტები

აღმჭურველ და ამკრძალავ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ აქტებს შორის განსხვავება გამოიხატება იმაში, თუ რა ზეგავლენას ახდენენ ადმინისტრაციული აქტის ადრესატებზე. ეს არის ვალდებულების შემსრულებელი ორგანოს და სახელმწიფო მმართველობის ორგანოების საქმიანობის ნაწილი, რომლის შედეგები დაკავშირებულია მოქალაქეთა უფლებებში ჩარევასა და მათ ზემოქმედებაზე. ამიტომ არსებობს როგორც აღმჭურველი, ასევე ამკრძალავი (მავალდებულებელი) ადმინისტრაციული აქტები განსხვავებული ზემოქმედების მახასიათებლებით.[13]

აღმჭურველი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტები – სამართლებრივი აქტები, რომლებიც განამტკიცებენ გარკვეული

---

[11] Battis U., Allgemeines Verwaltungsrecht, 3., neu bearbeitete Auflage, C.F. Muller, Heidelberg 2002, 131.

[12] კოზირინი ა., შმამინა მ., ზელენცოვი ა., ბოგდანოვსკაია ი., დანილოვი ს., საჟინა ვ., რაიტელმაიერი კ., შაიხი კ., ნიკეროვი გ., მთარგმნელები: ი. ხარშილაძე, ნ. ვსიანიკოვა „საზღვარგარეთის ქვეყნების ადმინისტრაციული სამართალი", თბილისი 2014, 443.

[13] Peine F. J., Allgemeines Verwaltungsrecht 7. neu bearbeitete Auflage, schwerpunkte C.F. Muller, Heidelberg, 2004, 101.

უფლების მინიჭებას. მაგალითად, მშენებლობის ნებართვა ან პენსიის მიცემა.[14] აღმჭურველი აქტი ეს არის ადმინისტრაციული აქტი, რომელიც უფლებას ან სამართლებრივად მნიშვნელოვან უპირატესობას ასაბუთებს ან ამტკიცებს. სამართლებრივად მნიშვნელოვანი უპირატესობა ეს არის მართლწესრიგიდან თითოეული უპირატესობა, რომელიც დაცვის ღირსად აღიარებული ინდივიდუალური ინტერესია.[15] აღმჭურველია ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი, რომელიც დაინტერესებულ მხარეს ანიჭებს რაიმე უფლებას ან სარგებელს.[16]

ამკრძალავი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტები — სამართლებრივი აქტები, რომლებიც ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის ჩამდენს სამართლებრივ პასუხისმგებლობას უწესებენ. მაგალითად, უარის თქმა ხელსაყრელი ადმინისტრაციული აქტის გამოცემაზე ან პირის დაჯარიმება.[17] შემზღუდველია ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი, რომელიც ამძიმებს პირის სამართლებრივ მდგომარეობას, რაც შეიძლება კონკრეტული ქმედების აკრძალვით (ამკრძალავი ადმინისტრაციული აქტი) ან კონკრეტული ქმედების განხორციელების ვალდებულებაში გამოიხატოს (მავალებელი ადმინისტრაციული აქტი).[18] ამკრძალავი ადმინისტრაციული აქტის ლეგალური დეფინიცია არ არის მოცემული გერმანულ სამართალში. მასში იგულისხმება ყოველი ზიანის მიმყენებელი (დამაზიანებელი, უარყოფითად მოქმედი) მოწესრიგება ადმინისტრაციული სამართალ-

---

[14] Battis U., Allgemeines Verwaltungsrecht, 3., neu bearbeitete Auflage, C.F. Muller, Heidelberg 2002, 130.

[15] Peine F. J., Allgemeines Verwaltungsrecht 7. neu bearbeitete Auflage, schwerpunkte C.F. Muller, Heidelberg, 2004, 101.

[16] ადეიშვილი ზ., ვარდიაშვილი ქ., იზორია ლ., კალანდაძე ნ., კოპალეიშვილი მ., სხირტლაძე ნ., ტურავა პ., ქიტოშვილი დ., ზოგადი ადმინისტრაციული სამართლის სახელმძღვანელო, თბილისი, 2005, 128.

[17] Battis U., Allgemeines Verwaltungsrecht, 3., neu bearbeitete Auflage, C.F. Muller, Heidelberg 2002, 130.

[18] ადეიშვილი ზ., ვარდიაშვილი ქ., იზორია ლ., კალანდაძე ნ., კოპალეიშვილი მ., სხირტლაძე ნ., ტურავა პ., ქიტოშვილი დ., ზოგადი ადმინისტრაციული სამართლის სახელმძღვანელო, თბილისი, 2005, 128.

დამრღვევის ჩამდენის მიმართ. ზიანი შეიძლება იყოს როგორც სამართლებრივად ჩამრევი, ასევე აღმჭურველზე უარის თქმა.[19]

აღმჭურველი და ამკრძალავი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების განხილვისას მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ აღმჭურველი ადმინისტრაციული აქტის გამოცემისას მას ყოველთვის უნდა გააჩნდეს გამომცემი ადმინისტრაციული ორგანოს მხრიდან სამართლებრივი საფუძველი (უფლებამოსილება) და ადმინისტრაციული აქტის მოქმედების შეჩერებისას (გაუქმება, გამოხმობა) ადმინისტრაციული ორგანოსთვის დადგენილია უფრო მკაცრი რეგულაციები, ვიდრე ამკრძალავი ადმინისტრაციული სამართლებრივი აქტის შეჩერებისას.

ადმინისტრაციული აქტი შესაძლოა იყოს როგორ აღმჭურველი ისე ამკრძალავი ხასიათის. მაგალითად, თუკი დაინტერესებული მხარე ითხოვს რაიმე ტიპის ფინანსურ დახმარებას და მას მოთხოვნას ნაწილობრივ დაუკმაყოფილებენ, ამ შემთხვევაში აქტის ის ნაწილი, რომელიც მხარეს ანიჭებს რაიმე უფლებას, არის აღმჭურველი თავისი შინაარსით, ხოლო უარის თქმის ნაწილში, როდესაც მას სრულად არ დაუკმაყოფილეს მოთხოვნა, არის ამკრძალავი ხასიათის. შესაძლოა აღმჭურველ ადმინისტრაციულ სამართლებრივ აქტზე დამატებითი პირობით ამკრძალავი (მავალდებულებელი) ადმინისტრაციული-სამართლებრივი აქტი ზემოქმედებდეს. მაგალითად, როდესაც ადმინისტრაციული ორგანოსაგან მოთხოვნილია მშენებლობის ნებართვა და ორგანო გასცემს ამ ნებართვას დამატებითი პირობით.ამ სიტუაციაში ერთ შემთხვევაში აქტი არის ამკრძალავი (მავალდებულებელი) ხახიათის, ვინაიდან დაწესებულია დამატებითი მოთხოვნა, რომლის შეუსრულებლობის შემთხვევაში ძირითადი მოთხოვნა არ შესრულდება და აღმჭურველიც, ვინაიდან განმცხადებელი ღებულობს მშენებლობის ნებართვას. ამ შემთხვევაში ვღებულობთ ადმინისტრაციულ აქტს, რომელსაც გააჩნია ორმაგი, შერეული მნიშვნელობა.[20] ასეთი აქტი გვაქვს არა მარტო მაშინ, როდესაც გარკვეული უფლების ან სარგებლის მინიჭებასთან ერთად შესა-

---

[19] Peine F. J., Allgemeines Verwaltungsrecht 7. neu bearbeitete Auflage, schwerpunkte C.F. Muller, Heidelberg, 2004, 102.

[20] Battis U., Allgemeines Verwaltungsrecht, 3., neu bearbeitete Auflage, C.F. Muller, Heidelberg 2002, 131.

ბამისი ვალდებულებების დაკავშირება ხდება, არამედ იმ შემთხვევაშიც, როდესაც ხდება დაინტერესებული მხარისათვის უფლებებისა და სარგებლის ნაწილობრივი მინიჭება. ასეთი ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი იწოდება, როგორც აქტი შერეული ზემოქმედების ძალით. ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი შეიძლება დაინტერესებული მხარისთვის იყოს აღმჭურველი ხასიათის, ხოლო მესამე პირებისთვის - შემზღუდველი ხასიათის. ამ შემთხვევაში გვაქვს ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი ორმაგი ზემოქმედების ძალით.[21]

ადმინისტრაციული აქტი შესაძლოა არა მხოლოდ ადრესატის სამართლებრივ მდგომარეობაზე მოქმედებდეს აღმჭურველად ან ამკრძალავად, არამედ სამართლებრივი სფეროს მესამე პირზეც. ამ შემთხვევაში სახეზე გვაქვს ადმინისტრაციული აქტი ორმაგი ზემოქმედებით. სიტუაცია ისეთია, რომ ადრესატისთვის აღმჭურველი ადმინისტრაციული აქტი, მაგალითად, განაცხადის შეტანა გარემოზე ზემოქმედებაზე ნებართვის მიღებაზე, მეზობლისათვის შემზღუდველი (ამკრძალავი) ხასიათისაა.აქედან გამომდინარე, მეზობლის სურვილია საჩივრის მეშვეობით მიაღწიოს ნებართვის გამცემი ადმინისტრაციული ორგანოსგან ადმინისტრაციული აქტის აკრძალვას ან/და მისი შეცვლილი სახით გამოცემას. აღნიშნული საფუძვლად უდევს სამპოლუსიან სამართლებრივ ურთიერთობას: ადმინისტრაციული აქტის ადრესატი, აქტის გამომცემი ორგანო და მესამე პირი.[22]

აღმჭურველი და ამკრძალავი ნიშნით ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამიჯვნას მნიშვნელობა აქვს განსაკუთრებით:

ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის მომენტში: გამომდინარე კანონისმიერი დათქმის პრინციპიდან, შემზღუდველი ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემა ყოველთვის საჭიროებს სა-

[21] ადეიშვილი ზ., ვარდიაშვილი ქ., იზორია ლ., კალანდაძე ნ., კოპალეიშვილი მ., სხირტლაძე ნ., ტურავა პ., ქიტოშვილი დ., ზოგადი ადმინისტრაციული სამართლის სახელმძღვანელო, თბილისი, 2005, 129.

[22] Battis U., Allgemeines Verwaltungsrecht, 3., neu bearbeitete Auflage, C.F. Muller, Heidelberg 2002, 133.

კანონმდებლო საფუძვლებს მაშინ, როდესაც აღმჭურველი ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემა კონკრეტული საკანონმდებლო ნორმის გარეშეც არის შესაძლებელი.

უფლების დაცვის პროცესში: შემზღუდველი ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გაუქმების ან აღმჭურველი ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემის მოთხოვნით ადმინისტრაციული ორგანოს ან სასამართლოს მიმართვის წესი და პირობები მოწესრიგებულია შესაბამისად ზოგადი ადმინისტრაციული და ადმინისტრაციული საპროცესო სამართლის კანონმდებლობებით. ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტი შეიძლება მისი ადრესატისთვის იყოს როგორც აღმჭურველი, ისე შემზღუდველი ხასიათის.

ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გაუქმების პროცესში: აღმჭურველი ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების გაუქმების პროცესი უფრო რთული და სამართლის ნორმებით რეგლამენტირებულია, ვიდრე შემზღუდველი ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გაუქმება.[23]

3. აღსრულებადი და არააღსრულებადი ადმინისტრაციული აქტი

ადმინისტრაციული აქტები სამართლებრივი მოწესრიგების კუთხით შეგვიძლია განვასხვავოთ აღსრულებად და არააღსრულებად აქტებად. პირველს მიეკუთვნება ისეთი აქტები, რომლებიც არიან აღსრულებადი ან ისეთები, რომლებიც სახელმწიფოს ჩარევის გარეშე შედიან ძალაში. აღნიშნული განსაზღვრება ორიენტირებულია რეგულირების შინაარსზე. ყოველი ამკრძალავი (მავალდებულებელი) ადმინისტრაციული აქტი, რომელიც ბრძანებას

[23] ადეიშვილი ზ., ვარდიაშვილი ქ., იზორია ლ., კალანდაძე ნ., კოპალეიშვილი მ., სხირტლაძე ნ., ტურავა პ., ქიტოშვილი დ., ზოგადი ადმინისტრაციული სამართლის სახელმძღვანელო, თბილისი, 2005, 128.

შეიცავს, არის აღსრულებადი. აღსრულება სავალდებულოა, როდესაც ადრესატი ბრძანების შესრულებაზე უარს აცხადებს.[24]

არააღსრულებადი არის ამკრძალავი (მავალდებულებელი) ადმინისტრაციული აქტი, რომელიც უარყოფს აღმჭურველ აქტს. მაგალითად, უარი სუბსიდიის გამოყოფაზე ან მოსწავლის მაღალ კლასში გადაყვანაზე.[25]

4. მიმდინარე, ერთჯერადი და განგრძობადი ადმინისტრაციული აქტი

ხანგრძლივობის მიხედვით ადმინისტრაციული აქტები იყოფიან სამ ჯგუფად. ადმინისტრაციული აქტის ეს სახეობა ახასიათებს სახელმწიფო ორგანოს გადაწყვეტილების ხანგრძლივობას, ე.ი. დროით შეზღუდვას. ასეთი აქტის შემთხვევაში საქმე ეხება სახელმწიფო ორგანოს მიერ საბოლოოდ დაუდგენელი საქმის ვითარების, ახალი გადაწყვეტილების დათქმის ქვეშ, მოწესრიგებას. გადაწყვეტილება უნდა იყოს შემაჯამებელ შემოწმებაზე დამყარებული.[26]

ერთჯერადი და განგრძობადი აქტების მნიშვნელობა ჩანს შემდეგ მაგალითებში: როდესაც პოლიციელი მოძრაობის მონაწილისგან მოითხოვს, რომ ის სავალი გზის ამა თუ იმ კონკრეტული მიმართულებით წავიდეს, სახეზეა ერთჯერადი რეგულირების შემთხვევა, ხოლო, როდესაც ადმინისტრაციული ორგანოს მოხელე უვადოდ ინიშნება თანამდებობაზე, სახეზეა განრგძობადი რეგულირების შემთხვევა.[27]

5. ერთსაფეხურიანი და მრავალსაფეხურიანი ადმინისტრაციული აქტი

ერთსაფეხურიანი და მრავალსაფეხურიანი ადმინისტრაციული აქტის შემთხვევაში დიფერენცირების საფუძველი არის იმ სახ-

---

[24] Peine F. J., Allgemeines Verwaltungsrecht 7. neu bearbeitete Auflage, schwerpunkte C.F. Muller, Heidelberg, 2004, 103.

[25] Winkler H.A., DVBI , 2003, 1490 ff.

[26] Peine F. J., Allgemeines Verwaltungsrecht 7. neu bearbeitete Auflage, schwerpunkte C.F. Muller, Heidelberg, 2004, 106.

[27] Peine F.J., Sonredformen des Verwaltungsakts, JA, 2004, 417.

ელმწიფო ორგანოების რაოდენობაში განსხვავება, რომლებიც მონაწილეობენ ადმინისტრაციული აქტის მიღებასა და ამოქმედებაში. ერთსაფეხურიანი ადმინისტრაციული აქტის შემთხვევაში მხოლოდ ერთი სახელმწიფო ორგანოა პასუხიმგებელი მის მიღებაზე.[28]

მრავალსაფეხურიანი ადმინისტრაციული აქტის მიღებაზე მოქმედებს რამდენიმე სახელმწიფო ორგანო. ამ შემთხვევაში პასუხისმგებელ ორგანოს სჭირდება თანხმობა იმ ორგანოების, რომლებიც მონაწილეობას ღებულობენ აქტის მიღებაში. მრავალსაფეხურიანი ადმინისტრაციული აქტისგან უნდა განვასხვავოთ მრავალსაფეხურიანი ადმინისტრაციული გადაწყვეტილება. ამ შემთხვევაში საქმე ეხება ურთიერთდაქვემდებარებულ წინამდებარე და შუალედურ გადაწყვეტილებებს.ამ დროს ისინი რეგულირების ნაწილს შეიცავენ და ნაწილობრივი ადმინისტრაციული აქტები არიან.[29]

6. თანხმობაზე დამოკიდებული და თანხმობაზე დამოუკიდებელი ადმინისტრაციული აქტი

განსხვავება ემყარება ადმინისტრაციული აქტის მიღებისთვის ადრესატის და მესამე მხარის თანამონაწილეობის საჭიროებას. მოქალაქის თანამონაწილეობა შეიძლება იყოს საპროცესოსამართლებრივი ან მატერიალურ-სამართლებრივი მნიშვნელობის. პირველი გამოიხატება იძულებით, ადმინისტრაციული აქტის გამოცემისთვის განაცხადის გაკეთებით. მეორე — როდესაც ადრესატი ან მესამე მხარე ადმინისტრაციული აქტის მოთხოვნას უნდა დაეთანხმოს.[30] ადმინისტრაციული აქტი, რომელიც ადრესატის თანხმობას საჭიროებს, არის თანხმობაზე დამოკიდებული ადმინისტრაციული აქტი, ხოლო ადმინისტრაციული აქტი, რომელიც არ

[28] Peine F. J., Allgemeines Verwaltungsrecht 7. neu bearbeitete Auflage, schwerpunkte C.F. Muller, Heidelberg, 2004, 108.

[29] Weidemann H., VR, 2000, 95-97.

[30] Peine F. J., Allgemeines Verwaltungsrecht 7. neu bearbeitete Auflage, schwerpunkte C.F. Muller, Heidelberg, 2004, 110.

მოითხოვს ადრესატის თანხმობას, არის თანხმობაზე დამოუკიდებელი ადმინისტრაციული აქტი.[31]

7. პერსონალური და საგნობრივი ადმინისტრაციული აქტი

განსხვავება პერსონალურ და საგნობრივ რეგულირებაში ემყარება ადრესატის სამართლებრივ ბუნებას. პერსონალური ადმინისტრაციული აქტი არეგულირებს პიროვნების ქცევას და სამართლებრივ მდგომარეობას. საგნობრივი ადმინისტრაციული აქტი მოიცავს ცალკეულ მოწესრიგებებს, რომლებიც საგნის, ობიექტის საჯაროსამართლებრივ მდგომარეობას ემყარება.[32] ამიტომ ადრესატი არის საგანი, საქმე.[33]

8. დამოკიდებული და დამოუკიდებელი ადმინისტრაციული აქტი

განსხვავება გამოიხატება იმაში, არის თუ არა ადმინისტრაციული აქტის გამოცემა სხვა ადმინისტრაციულ აქტზე დამოკიდებული. მაგალითად, იმისათვის რომ აღსრულდეს კონფისკაციის შესახებ მიღებული გადაწყვეტილება, ის დამოკიდებულია იმაზე, წინ უსწრებდა თუ არა მას აქტი ყადაღის დადების შესახებ.[34]

9. დაკავშირებული და დისკრეციული ადმინისტრაციული აქტი

ამ განსხვავებას განაპირობებს ადმინისტრაციის კანონთან ურთიერთკავშირის ხარისხი. არის შესაძლებლობა მტკიცე კავშირიდან თავისუფლებამდე. დაკავშირებული ადმინისტრაციული აქტი გამოიცემა იმ შეთხვევაში, როდესაც სახეზეა მატერიალური წინაპირობები, რომლის ჩარჩოებიდან გასვლა აქტის გამომცემს არ

[31] Kirchhof P., DVB, 1985, 653.

[32] Peine F. J., Allgemeines Verwaltungsrecht 7. neu bearbeitete Auflage, schwerpunkte C.F. Muller, Heidelberg, 2004, 111.

[33] Volkmann U., JuS, 1999, 544 ff.

[34] Peine F. J., Allgemeines Verwaltungsrecht 7. neu bearbeitete Auflage, schwerpunkte C.F. Muller, Heidelberg, 2004, 111.

შეუძლია, აქტის გამომცემმა უნდა იმოქმედოს ზუსტად ისე, როგორც ეს კანონითაა გაწერილი, ხოლო დისკრეციულის დროს, მას გააჩნია მოქმედების უფრო ფართო არეალი და არ არის მკაცრად შეზღუდული გადაწყვეტილების მიღებისას.[35]

10. პრევენციული და რეპრესიული კონტორლის რეგულირება

საჯარო სამართალი განსაზღვრულ ქმედებაზე ნების დართვის თვალსაზრისით, იცნობს სამ შემთხვევას: უნებართვო მოქმედება, განცხადების სავალდებულო ქმედება და ნებადართული ქმედება.

ნებართვა ემსახურება განზრახული ქმედების კონტროლს. მის გადაცემამდე ეს ქმედება აკრძალულია. ნებართვა ამ აკრძალვას აუქმებს. განასხვავებენ ორ შემთხვევას: განმცხადებელს ნებართვის გადაცემისას აქვს სამართლებრივი წინაპირობების შესრულების მოთხოვნა; და მეორე, მიუხედავად სამართლებრივი მოთხოვნების შესრულებისა, ნებართვის გაცემა დისკრეციულია. პირველ შემთხვევას უწოდებენ კონტროლის ნებართვას და მეორეს - გამონაკლის ნებართვას.

პრევენციული კონტროლის რეგულირება იგივეა რაც კონტროლის გახსნა, რადგან სახელმწიფო ორგანომ წინასწარ უნდა შეამოწმოს შეესაბამება თუ არა განმცხადებლის განზრახვა საჯარო სამართალს. თუ ეს შესაბამისობა დადგინდება, ნებართვა გაიცემა.[36]

გამონაკლისი ნებართვა არსებობს ერთეული შემთხვევისთვის აკრძალვის მოსახსნელად. თუ დადგინდება ამის საჭიროება, სახელმწიფო ორგანო გასცემს ამ აკრძალვაზე გამონაკლის თანხმობას ნებართვის სახით. ამიტომ სპეციალიზირებული რეგულირება იწოდება რეპრესიულ აკრძალვად განთავისუფლების პირობით.[37]

11. ტრანსნაციონალური ადმინისტრაციული აქტი

ტრანსნაციონალურ აქტში იგულისხმება ადმინისტრაციული აქტი, რომელიც წარმოიშობა ევროკავშირის რომელიმე ქვეყანაში

---

[35] იქვე.
[36] იქვე., 112.
[37] Gusy C., JA, 1981, 80 ff.

და ის კავშირის სხვა წევრმა ქვეყნებმაც უნდა აღიარონ და ამ ქვეყნებში მისი სამართლებრივი ზეგავლენა უნდა გავრცელდეს.[38]

ტრანსნაციონალური ადმინისტრაციული აქტი ეფუძნება აღიარების პრინციპს. მნიშვნელოვანია, რომ გადაწყვეტილება იმ რეგულირების საფუძვლებიდან გამომდინარეობს, რომლებიც ნაციონალური სამართლის მიმართულებებს ევროკავშირის მოწესრიგებით ცვლიან. იქ. სადაც ეს აღიარების პრინციპი მოქმედებს, სახელმწიფომ იმ რეალობით უნდა აღიაროს ტრანსნაციონალური ადმინისტრაციული აქტი, რომ თითქოს ეს მისი გამოცემულია. ამის მაგალითებია მოქალაქეობის მინიჭების, ან მართვის მოწმობის აღიარება.[39]

12. ფიქტიური ადმინისტრაციული აქტი

ფიქტიური ადმინისტრაციული აქტის ქვეშ იგულისხმება სიტუაცია, როდესაც კანონი სახელმწიფო ორგანოს დუმილს ან უმოქმედობას განცხადებაზე პასუხისათვის განსაზღვრული ვადის გასვლის შემდეგ განსაზღვრულ კანონიერ შედეგს უკავშირებს.[40] სახელდობრ, იმათ, რომელთა შინაარსი კანონიდან გამომდინარეობს და დაკავშირებულია სამართლებრივი შედეგის დადგომასთან.[41]

დასკვნა

ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების კლასიფიკაციისას წარმოჩინდა მათი მნიშვნელობა. განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილდა აღმჭურველ ინდივიდუალურ ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ აქტზე, მის დამოკიდებულებაზე ამკრძალავ (მავალდებულებელ) აქტებთან. გამოჩნდა, რომ აღმჭურველი აქტი შესაძლებელია ამავდორულად იყოს ამკრძალავი

[38] Nessler P.,R.,NVwZ,1995, 863 ff).

[39] Ruffert M., Die Verwaltung, 2001, 457.

[40] Peine F. J., Allgemeines Verwaltungsrecht 7. neu bearbeitete Auflage, schwerpunkte C.F. Muller, Heidelberg, 2004, 116.

[41] Caspar J., AoR, 2000, 131ff.

(მავალდებულებელი) ხასიათის და მათ შორის ზღვარი ძალიან მცირეა.ამ კუთხით გამოიკვეთა აღმჭურველი ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების ორმაგი ზემოქმედების ძალა და მათი სამპოლუსიანი სამართლებრივი ურთიერთობა.

როგორც ირკვევა, საკმაოდ მრავალრიცხოვანია ადმინისტრაციული აქტების კლასიფიკაციის კრიტერიუმი. ნაშრომში მიმოხილულ იქნა, თუ რა სახის აქტები არსებობენ აღმჭურველი და ამკრძალავი შინაარსის მქონე აქტების გარდა. წარმოჩინდა, რომ გარდა ამ აქტებისა, საზღვარგარეთის ქვეყნების კანონმდებლობა იცნობს ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების კლასიფიკაციიის კიდევ მრავალ სახეობას, რომელიც უცხოა ქართული სამართლებრივი სივრცისათვის. ნაშრომში გადმოცემულ იქნა ამ აქტების სახესხვაობები, მათი ძირითადი არსი და მიზანი.

ამასთანავე უნდა აღინიშნოს, რომ ამ ნაშრომის ფარგლებში განხილულმა შემთხვევებმა შესაძლებელია სრულად ვერ ამოწუროს ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების ჩამონათვალი, თუმცა ის იძლევა იმის შესაძლებლობას, რომ უფრო მეტი წარმოდგენა შეიქმნას ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტების სახეებზე მათი მოწესრიგების შინაარსის მიხედვით. მომავალში, თანამედროვე სამყაროში არსებული გამოწვევებისა და სწრაფი განვითარების ტემპების გათვალისწინებით, გამორიცხული არ არის ამ კლასიფიკაციას დაემატოს სხვა აქტების ჩამონათვალი, რომელიც უფრო სრულყოფილს გახდის ამ ინსტიტუტის შინაარსს.